

گزارش یک مورد حاملگی سه قلو بعد از بستن لوله‌های رحمی

ناهد رهبر (M.D.)⁺ صدیقه موذن (M.D.)^{**}

چکیده

این مقاله یک مورد حاملگی سه قلو بعد از بستن لوله‌های رحمی (TL) را در یک خانم ۲۴ ساله ارائه می‌نماید. بیمار ۲ سال بعد از انجام TL متوجه بارداری خود شد. در سونوگرافی انجام شده در هفته ۶ حاملگی، یک جنین زنده و یک ساک حاملگی احتمالی دیگر گزارش گردید. در سونوگرافی هفته ۱۶ حاملگی، یک جنین زنده و ۲ جنین مرده گزارش گردید. بیمار در موعد مقرر تحت سزارین و بستن لوله‌های رحمی قرار گرفت و نوزاد ترم دختر به همراه دو جنین دیگر به شکل پاپيروس در کنار جفت متولد شد.

واژه‌های کلیدی: بستن لوله‌های رحمی (Tubal ligation=TL)، حاملگی، حاملگی چند قلو (multiple PErgnancy)

مقدمه

بین می‌رود. اما در بسیاری مواقع، فقط یک جنین از بین می‌رود و حاملگی همانند یک حاملگی تک قلو به آخر می‌رسد (۶). از بین رفتن یک جنین به این شیوه منجر به افزایش خطر حاملگی نمی‌شود (۶).
با توجه به این که میزان حاملگی بعد از TL بلافاصله بعد از زایمان و نیز میزان حاملگی سه قلو در کل پایین می‌باشد، در این مقاله یک مورد حاملگی سه قلو در خانم ۲۴ ساله‌ای که تحت سزارین + بستن لوله‌ها قرار گرفته بود، گزارش می‌شود. ما اعتقاد داریم که حاملگی سه قلو بعد از بستن لوله‌ها تاکنون گزارش نشده است و این مورد در نوع خود بی‌نظیر است.

عقیم‌سازی با عمل جراحی، پرطرفدارترین روش جلوگیری از حاملگی در میان زوج‌هایی است که در سنین تولیدمثل هستند (۱). زمان و روش جراحی و نحوه عقیم‌سازی خانم‌ها متغیر است (۲) این عمل در چند ساعت یا چند روز اول بعد از زایمان یا به صورت فاصله‌دار در زمان غیر از دوره نفاسی هم انجام می‌شود (۲). بستن لوله‌های رحمی (TL) در جلوگیری از حاملگی به میزان بالایی مؤثر است (۳). میزان شکست ذکر شده بین ۴ تا ۹ حاملگی در هر ۱۰۰۰ TL می‌باشد (۳، ۴).
از طرف دیگر به طور طبیعی میزان حاملگی سه قلو یک مورد در هر ۱۰۰۰۰-۷۰۰۰ تولد زنده است (۵) در حاملگی‌های چند قلو در بعضی مواقع، کل حاملگی از

⁺ سمنان: مرکز آموزش درمانی امیرالمومنین (ع)، بخش زنان
Email: Rahbar@sem-ums.Ac.ir

* متخصص جراحی زنان و زایمان، عضو هیات علمی (استادیار) دانشگاه علوم پزشکی سمنان

** دستیار تخصصی زنان و زایمان دانشگاه علوم پزشکی سمنان

تاریخ دریافت: ۸۴/۳/۱ تاریخ تصویب: ۸۴/۹/۳۰

معرفی بیمار

بیمار خانم ۲۴ ساله $G_3 P_2 L_2$ با قد ۱۷۰ سانتی متر و وزن ۷۲ کیلوگرم، تقریباً دو سال بعد از انجام بستن لوله‌های رحمی (TL) به دلیل به تأخیر افتادن قاعدگی و استفراغ مراجعه نمود. دو فرزند قبلی بیمار به طریقه سزارین متولد شده بودند و بیمار در سزارین دوم در تاریخ ۸۱/۵/۱۱ تحت TL به روش پارکلند قرار گرفته بود. گزارش آسیب‌شناسی مربوط به TL، بسته شدن دو طرفه لوله‌های رحمی را تأیید نموده بود.

جهت وی اندازه‌گیری B.h.c.G درخواست و پس از مثبت شدن، سونوگرافی انجام شد. گزارش سونوگرافی تاریخ ۸۳/۳/۳۱ به قرار زیر می‌باشد. (تصویر شماره ۱) تصویر ساک حاملگی حاوی قطب جنینی دارای ضربان قلب در حفره رحم مشاهده می‌شود. رشد سونوگرافیک جنینی با معیار طول سری - دمی $CRL=6mm$ حدود ۶ هفته و سه روز حاملگی می‌باشد تصویر فاقد پژواک (Encho Free) احتمالاً مربوط به ساک دوم به قطر 14mm دیده می‌شود. در آدنکس‌ها یافته مرضی دیده نشد.

تصویر شماره ۱: سونوگرافی در هفته ۶ حاملگی که تصویر دو ساک حاملگی قابل مشاهده است

گزارش سونوگرافی مجدد در تاریخ ۸۳/۶/۱۰ به شرح زیر می‌باشد. (تصویر شماره ۲).

تصویر شماره ۲: سونوگرافی در هفته ۱۷ حاملگی که مطرح‌کننده یک جنین زنده و دو جنین مرده است

سه جنین در حفره رحم رویت شد. که یک جنین به صورت عرضی (transverse) با ضربان قلب و حرکت طبیعی و سن حاملگی ۱۷ هفته و با حجم مایع طبیعی رویت شد دو جنین دیگر در نیمه چپ رحم فاقد ضربان قلب و حرکت (IUF) برای دو قل (مطرح است)، در حدود سن حاملگی ۱۵-۱۶ هفته محاسبه می‌شود. حجم مایع مربوطه در اطراف قل‌های فراموش شده (missed) طبیعی است. جفت، واحد و قدامی و گرید II می‌باشد. بیمار با توجه به تاریخ آخرین روز قاعدگی (LMP) با سن حاملگی 37w+2d در تاریخ ۸۳/۱۰/۲۷ در مرکز آموزشی - درمانی امیرالمومنین سمنان به دلیل سابقه سزارین تکراری تحت سزارین + بستن لوله‌ها قرار گرفت. نوزاد ترم دختر با وزن ۲۲۰۰ گرم متولد شد و دو جنین داخل رحمی مرده (IUF) با سن حاملگی تقریبی ۱۳-۱۴ هفته روی غشاها به جفت چسبیده بودند. لوله سمت چپ با فاصله حدود ۴cm بسته بود (تصویر

2. Intra uterin Fetal Death
3. Last Menstrual Period

1. Crown rump length

بحث

شایع ترین روش جلوگیری از حاملگی در سراسر دنیا، عقیم نمودن خانم‌ها است (۷) هر ساله تقریباً ۷۰۰۰۰۰ زن عقیم سازی داوطلبانه را انتخاب می کنند (۱) روش های مختلف برای انجام عقیم سازی لوله ای در دوره نفاس عبارتند از روش پارکلند- مدلنر - پومروی - ایروینگ^۳ و روش کروئتر^۴ (۱).

خطرهای اصلی ناشی از عقیم سازی لوله ای عبارتند از عوارض بی هوشی - آسیب دیدگی غیر عمدی ساختمان های مجاور - وقوع نادر آمبولی ریه - و عدم موفقیت در عقیم سازی همراه با حاملگی داخل رحمی و یا بروز بعدی حاملگی نابه جا (۱)

روش انتخابی برای عقیم سازی لوله ای معمولاً روش پومروی یا روش تعدیل شده پومروی است (۸). در این روش میزان شکست ۱ تا ۴ در هزار است (۸). میزان شکست در روش پارکلند ۱ در ۴۰۰ است (۱). در مقابل پس از عقیم سازی لوله ای با روش ایروینگ تقریباً هیچ مورد حاملگی گزارش نشده است (۸).

دلایل عمده برای شکست عقیم سازی در دوره نفاس عبارتند از:

- خطاهای جراحی که شامل قطع عرضی لیگامان گرد به جای لوله رحمی یا ناقص بودن قطع عرضی لوله رحمی هستند.
- تشکیل مجرای فیستول بین انتهای بریده شده لوله یا وصل شدن مجدد خودبه خود (۱).
- وجود اختلالات آناتومیک (معمولاً به صورت وجود چسبندگی در اطراف یک یا دو لوله که باعث پنهان شدن لوله ها می شود) (۸). حاملگی بعد از

شماره ۴) ولی لوله سمت راست، خودبه خود باز شده بود (تصویر شماره ۵) که با روش ایروینگ TL مجدد شد

تصویر شماره ۳: دو جین مرده که روی غشاها به جفت چسبیده بودند.

تصویر شماره ۴: لوله سمت چپ به فاصله حدود ۴cm بسته شده بود.

تصویر شماره ۵: لوله سمت راست، خودبه خود باز شده است.

1. Irving

2. Parkland-Madlener
3. pomeroy-Irving
4. kroener

می دهد که یک تخم بارور شده در طی ۲ هفته اول بعد از لقاح تقسیم شود (۵) شیوع حاملگی های دو قلو یک تخمی به طور قابل ملاحظه ای در همه کشورها در حد ۳/۵ در ۱۰۰۰ زایمان ثابت است (۱۳).

حاملگی های سه قلو و بیش تر با خطرهای قابل توجهی هم برای مادر و هم برای جنین همراه است و احتمال تولد زنده را کاهش می دهد (۱).

مرگ زودرس یکی از قل ها، باعث کاغذی شکل شدن (Fetus papyrus) آن می شود (۱۴). مرگ یکی از قل ها در حدود هفته ۱۵-۲۰ حاملگی ممکن است باعث از دست رفتن حاملگی نشود و اثر مضری بر بقای قل دیگر نداشته باشد. جنین مرده ممکن است جذب شود یا باقی بماند و اگر بیش از ۸ هفته قبل از زایمان احتباس یابد اغلب مایع اطراف جنین از دست رفته و جنین به صورت کاغذی شکل مسطح و نازک در خواهد آمد و بعد از زایمان روی جفت و غشاها کشف می شود (۱۴).

با توجه به میزان بروز پایین حاملگی خودبه خود سه قلو (۱ در ۷۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰ تولد زنده) (۵) و با توجه به میزان شکست تیپیک عقیم سازی زنانه در طی سال اول بعد از TL که ۰/۴ درصد می باشد (۹) بیمار مورد بحث ما با سابقه ۲ بار حاملگی تک قلو، و وقوع حاملگی سه قلو پس از بستن لوله ها، موردی است که در نوع خود بی نظیر می باشد.

عقیم سازی ممکن است بدون وجود هر گونه خطای تکنیکی رخ دهد (۱) افزایش مادام العمر میزان جمعیتی شکست ها در طول زمان از این عقیده حمایت می کند که شکست های بعد از یکسال، احتمالاً ناشی از خطاهای تکنیکی نیستند (۱). به طور کلی در ۱/۸۵ درصد زنان عقیم شده در عرض ده سال، شکست رخ می دهد (۹). دو ویژگی بیماری یعنی سن و شیردهی اثر چشمگیری بر میزان شکست دارد (۹). احتمال بارداری شدن زنان جوان تر از ۳۵ سال پس از عقیم سازی به وسیله TL، ۱/۷ برابر زنان مسن تر است (۳). در زنانی که بعد از عقیم سازی در حال شیردادن به کودک خود باشند، این احتمال ۵ برابر می شود (۹).

پس از عقیم سازی، احتمال حاملگی خارج رحمی به میزان قابل توجهی افزایش می یابد (۸). یک مورد حاملگی دو قلو خارج رحمی در یک زن ۳۷ ساله با سابقه ۱۰ TL ساله گزارش شده است (۱۰). همچنین یک مورد حاملگی دو قلو، ۱۱ سال بعد از انجام TL یکطرفه به روش دیاترمی لوله ای لاپاروسکوپیگ گزارش شده است (۱۱). در یک مورد نادر، حاملگی خودبه خود، چهار سال بعد از در آوردن دوطرفه لوله های رحمی در یک خانم ۳۸ ساله گزارش شده است که منجر به سقط شد (۱۲).

سه قلوئی می تواند یک تخمی - دو تخمی یا سه تخمی باشد (۵) حاملگی های یک تخمی وقتی رخ

فهرست منابع

1. Cunningham F.G, Leveno K.J, Bloom SL, Gilstrap III L C, Hauth JC, Wenstrom K.D. Sterilization. *Williams Obstetrics*. 22st ed. New York: McGRAW-HILL; 2005; p: 752-754 & 941.
2. Peterson H, Curtis K, Meirik O, Arcangues C. Contraception. *Danforth's Obstetrics & Gynecology*. Scott J, Gibbs R, Karlan B, Haney A. 9th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2003. p 557.
3. Peterson H, Pollack A, Warshaw J. Tubal Sterilization. Rock J, Jones III H. *TE Linde's Operative Gynecology*. Ninth ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2003. P 550-552.

4. Truss II J, Guilbert E, Hedley A. Sterilization fauler, Sterilization reversal, and Perganancy after Sterilization reversal in Quebec. *Obstet Gynecol.* 2003 Apr; 101(4): 677-84.
5. Zach T, Department Vice-chair, Program Director, Associate Professor, Department Of Pediatrics, section of New born medicine, Creighton University. Multiple Births. Available from: www.emedicine.com/ped/Topic_2599-66k Accessed December 1, 2004.
6. Cunningham F.G, Gant N F, Leveno K J, Gilstrap III LC, Hauth J C, Wenstron K D. Multifetal Pergnancy. *Williams Obstetrics*. 21st ed. New York: McGRAW-HILL; 2001. P 766-769.
7. Nardin JM, Kulier R, Boulvain M. Techniques for The interruption of Tubal Patency for female Sterilisation. *Cochrane Database Syst Rev.* 2003; (1): CDOO 30304.
8. Stubblefield P. Family planning. *Novak's Gynecology*. Thirteen th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2002 .P 269-274.
9. Speroff L, Fritz M A. Family planning, Sterilization, and abortion. *Clinical Gynecology Endocrinology and infertility*. Seventh ed. Philadelphia: lippincott Williams & Wilkins; 2005; P 840-841.
10. Ansari SM, Nessa L, saha SK. Twin ectopic Pregnancy 10years after Permanent Sterilization. *Australas Radiol.* 2000 Feb; 44(1): 107-8.
11. Rodger MW, Haddad NG, Harris D. Unilateral Tubal Twin Pregnancy following Laparoscopic Tubal diathermy. *Eur J obstet Gynecol Reprod Biol.* 1987 Nov; 26.
12. Bollapragada SS, Bandyopadhyay S, Serle E, Baird C. Spontaneous pregnancy after bilateral salpingectomy. *Fertil Steril.* 2005 Mar; 83(3): 767-768.
13. Babay ZA, Addar MH, AL-Meshari AA, FRCOG. Multiple pregnancy management: The king khalid university hospital experience. Available from: www.Kfshrc.edu.sa/annals/145/93133ab.html. Accessed 2 January 1994.
14. Pauli RM, In Depth. Twinning and Intrauterine Death. Avaiablable from: www.wisc.edu/wissp/wisspers/spring95.htm.